

BİLİM VE AKLIN AYDINLIĞINDA

EĞİTİM

MAYIS 2012
YIL 13
SAYI

147

DOSYA

BEDEN EĞİTİMİ

HAKKI USLU • KENAN ÇARBOĞA • MEHMET EKİCİ • İBRAHİM GÜLTEKİN

ÖZER YILDIZ • HÜSEYİN ÜNLÜ • FİLİZ YAYLACI • ERGÜL ALTAŞ • ZAHİT GENÇ

HİLAL YILMAZ • ZİYA PAŞA AKYÜREK • YUNUS KARA

RAMAZAN SEYFİ YURDAKUL

Bilim ve Aklın Aydınlığında

EĞİTİM

Aylık e-Dergi • ISSN-1302-5600

Yıl: 13 • Sayı: 147 • Mayıs 2012

Sahibi

ÖMER DİNÇER

Millî Eğitim Bakanı

Genel Yayın Yönetmeni

YUSUF ESENER

Destek Hizmetleri Genel Müdürü

Yazı İşleri Müdürü

AZİZ ZEREN

Eğitim Araçları ve Yayınlar Grup Başkanı

Yayın Koordinatörü

ARİF BÜK (ariffbuk@meb.gov.tr)

Yayın Kurulu

AYSUN İLDENİZ **ÇAĞRI GÜREL****ŞABAN ÖZÜDOĞRU** **HAKKI USLU**

Tasarım

HAKKI USLU (huslu@meb.gov.tr)

İletişim ve Koordinasyon

AYSUN İLDENİZ (aildeniz@meb.gov.tr)

Yönetim Merkezi

MEB Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Atatürk Bulvarı No: 98 Bakanlıklar/ANKARA

http://dhgm.meb.gov.tr/yayinlar/Bilim_Dergisi.html

e-posta: baqa@meb.gov.tr

Tel: (0 312) 212 81 45 / 4188 Fax: (0 312) 212 81 48

Gönderilen eser ve çalışmalar yayımlansın veya yayımlanmasın, iade edilmez. Yazıların içeriğinden yazarları sorumludur. Yayın Kurulu yazılar üzerinde değişiklik yapabilir. Yayımlanan yazılar için telif ücreti ödenmez. "Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim" adı anılmadan alıntı yapılamaz. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığının 28.03.2012 tarih ve 4309 sayılı oturur ile basılmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 5751

Sürelî Yayınlar Dizisi: 293

Aylık e-Dergi • ISSN-1302-5600

Yıl: 13 • Sayı: 147 • Mayıs 2012

İÇİNDEKİLER

ÇİZGİ • HAKKI USLU	2
ANNELERİMİZ • KENAN ÇARBOĞA	3
ÇOCUK VE DENİZ • MEHMET EKİCİ	5
BACANAK • İBRAHİM GÜLTEKİN	6
İLKÖĞRETİM ÇAĞINDA BEDEN EĞİTİMİ • ÖZER YILDIZ	11
SPORTİF FAALİYETLERİN TARİHSEL GÖRÜNÜMÜ VE TÜRKLERDE SPOR • HÜSEYİN ÜNLÜ	19
BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDE NİTELİK GELİŞTİRME SORUNU FİLİZ YAYLACI	23
CEPLERDEN NE HABER? • ERGÜL ALTAŞ	29
KUŞLAR • ZAHİT GENÇ	31
YAZAR VE OKUR • HİLAL YILMAZ	36
BENİM İÇİN • ZİYA PAŞA AKYÜREK	38
TRABZON • YUNUS KARA	40
KIZIM FETHİYE • RAMAZAN SEYFİ YURDAKUL	42
GÜNDEM	45

BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDE NİTELİK GELİŞTİRME SORUNU

FİLİZ YAYLACI

Dr., Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Öğretim Üyesi

Eğitim araştırmalarında, mevcut Beden Eğitimi derslerinin pedagojik açıdan nitelikli uygulanmasına yönelik çalışmalara daha kapsamlı yer verilmesi gerekmektedir. Bu amaçla Beden Eğitimi dersi öğretimine ve dersin nitelik geliştirme sorununa ilişkin aşağıda bazı gerekçelere yer verilmiştir.

1. Beden Eğitimi dersinin çocuk gelişimine sağladığı katkı, dersin niteliğini geliştirmenin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Fiziksel gelişime katkıda bulunmak eğitim bütünlüğü içerisinde yalnız Beden Eğitimi ve spor aracılığı ile olmaktadır. Çocuğun hareket ihtiyacı ilköğretim programlarında Beden Eğitimi derslerinde oyun etkinlikleri içerisinde geliştirilir (1). Araştırma bulguları hiç spora katılmayan çocukların kas yapılarının az geliştiği, algılama-öğrenme yeteneklerinin yavaş olduğunu göstermektedir(2). Bu ders sayesinde çocuk saldırganlık, öfke, utançlık, kıskançlık vb. duygularda boşalım sağlar, bunları kontrol etmesini öğrenir. Baskı altındaki duygusal enerjiden kurtulmanın bir yolu spor yapma ya da oyun etkinliklerine katılmaktır (3).

Beden Eğitimi derslerinde çok çeşitli etkinliklere yer

verilerek çocukların başarılı olmalarına fırsatlar tanınmalıdır. Uyumsuz ve başarısızlıklar içerisindeki öğrencilerin topluma kazandırmaları için Beden Eğitimi dersi etkinlikleri eşsiz birer fırsat olmaktadır (4). Okulda şiddet olaylarının giderek arttığı günümüzde, Beden Eğitimi dersinin niteliğinin geliştirilmesi zorunludur. Derslerin zenginlik, renk ve uyum içinde işlendiği durumlarda öğrencide birikmiş olumsuz duyguların deşarjı sağlanabilecek ve çocuğu olumlu yöne kanalize edebilecektir.

Sosyo-ekonomik düzeyi düşük veya sınırlı imkânlarla sahip aileler, çocuğun içinde bulunduğu ortamı baskıcı hâle getirebilmektedir. Werthem'e göre aile ortamına uyum sağlayamayan çocuklar enerjilerini atmak için spora ya da kötü alışkanlıklara yönelmektedir (5).

Beden Eğitimi ve oyun etkinlikleri çocukların sosyalleşmeleri için uygun ortamlar oluşturur. Okullarda iyi planlanmış Beden Eğitimi derslerinde çocuklar istenilen sosyal ve ahlak kavramları kazanırlar. Çocuklar katılımın değerini bilir ve onaylarlar. Kabul gören veya görmeyen davranışları tanırlar. İlköğretim okulları Beden Eğitimi dersi öğretim programları genel amaçları içerisinde dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olma gibi çocuğun sosyal gelişimine yönelik davranışlar kazandırılması amaçlanan davranış özellikleri olarak belirlenmiştir (6). Gelecekte toplumsal sorumluluklar yüklenecek olan çocuk ve gençlerin iyi alışkanlıklar edinmesinde gerek bireyler arası gerek toplumlar arası iyi ilişkiler kurmasında ve devam ettirmesinde, barış içinde

mutlu yaşamda, çocukluktan başlayan spor etkinlikleri büyük bir önem taşımaktadır (7).

II. Beden Eğitimi dersinin genel amaçlarına ulaşmak için dersin niteliğinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Fiziksel etkinliklere katılım yoluyla, hareket bilgi ve becerilerini geliştiren ve bu becerileri alışkanlık hâline getiren; spora özgü kuralları, bilgi ve becerileri yaşantısında ve kişisel gelişiminde kullanabilen, sosyal bireyler olarak yetiştirmek için bu dersin niteliğinin geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır (8). Böylece çocuk ve gençlerde yaşam boyu spor yapma alışkanlığı kazandırmak mümkün olacaktır.

III. Çocuk ve gençlerin dezavantajlı bölgelerde yaşaması, Beden Eğitimi dersinin niteliğinin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Beden Eğitimi dersinin dezavantajlı bölgelerde yaygınlaştırılması, toplumsal kalkınmaya katkı sağlayarak dikey hareketliliğe yol açabilir (8). Yoğun göç alan ve sosyo-kültürel yapısı nedeniyle, Beden Eğitimi derslerinde dezavantajlı bölgelerde öğrenim gören öğrencilerin gelişimini desteklemek bu dersin bir fonksiyonudur. Ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel durumu ile bireyin fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimi arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişkinin var olmasıdır (9). Öğrenciler, Beden Eğitimi dersinde özellikle sosyal gelişimini desteklemek amacıyla fiziksel aktiviteler yoluyla yeni sosyal rolleri öğrenme fırsatı bulacaklardır.

IV. Beden Eğitimi öğretim programlarının öğretmenler tarafından uygulanması veya uygulama-

yamama durumunda karşılaşılan çeşitli sorunların çözümüne katkı sağlamak için Beden Eğitimi dersinin niteliğinin geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Beden Eğitimi programları yapılandırmacı yaklaşıma göre modern anlayışla geliştirilmiş ve 2005 yılından itibaren uygulamaya geçilmiştir. Ancak programın uygulanmasında ve ders işleme tekniklerine yansıtılmasında sorunlar yaşanmaktadır. Geleneksel ders işleme tekniklerinin terk edilemediği gözlenmektedir. Diğer taraftan reform baskısının öğretmenler üzerinde olumsuz etkileri de görülmektedir. Birçok öğretmen eğitim reformcularının hedeflerini onaylıyor. Fakat ertesi gün Beden Eğitimi dersinde bunları nasıl uygulayacağını bilmemektedir. Bu belirsizlik duygusu bir süre sonra "bu reformu da atlatırız" yaklaşımının gelişmesine neden olmaktadır. Bu duruş yerleşirse gelecekte eğitim sistemini "reform sendrom" tehdit edecektir.

Diğer taraftan genç öğretmenlerin okullarda düzenli ve yeni programa uygun ders yapması, bunun deneyimli öğretmenler üzerinde oluşturduğu rahatsızlık, bir süre sonra genç öğretmenlerin derslerinin engellenmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Beden Eğitimi Öğretmenlerini, "Bedenci" olarak tanımlanmaktan kurtaracak olan genç öğretmenlere okul yönetimi tarafından da yeterince destek verilmediği gözlenmektedir.

V. Beden Eğitimi derslerinde genellikle voleybol, basketbol ve futbol gibi herkes tarafından bilinen branşlar merkeze alınarak etkinlikler yapılmaktadır. Bu ise öğrencilerin derse olan ilgi ve motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin derse karşı motivasyon ve ilgisini artırmak için Beden Eğitimi dersinin niteliğinin geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Programda var olan yeni etkinlik ve uygulamalara artık geçilmesi (10), bunlara yenileri eklenerek (yüzme, futsal, frisbee gibi) Beden Eğitimi dersinin

niteliğinin geliştirilmesine katkı sağlanması gerekmektedir.

Her Beden Eğitimi öğretmeni aynı zamanda bir spor adamı olmak durumundadır. Bu ayrımın nerede başlayıp bittiği dersin niteliğini olumsuz etkilemektedir. Okul takımı yarışmaları vb. gerekçeler derslerin yapılmasını engellemektedir.

VI. UNESCO "Okulda Beden Eğitimi İçin Küresel Misyon" projesinde Beden Eğitimi dersine yönelik aldıkları kararlarda ilk kez dersin kalitesinin yani niteliğinin geliştirilmesine yönelik ifadeler rastlanmıştır. Bu kararlar Beden Eğitimi dersinin niteliğinin geliştirilmesine temel dayanak oluşturmaktadır (8). Bu ifadeler kısaca;

Toplumsal Sağlık = Öğretim Programı + Profesyonel Öğretmen + Kaliteli Beden Eğitimi Hizmeti" olarak özetlenebilir.

VII. Beden Eğitimi dersinin amaçlarının gerçekleşmesi için öğrencilerin yaparak-yaşayarak ve aşamalı şekilde düzenlenmiş öğrenme etkin-

liklerine katılmaları ve etkinlik sürecinin sonunda ne kadar gelişme sağladıklarının farkında olmaları gerekir. Dersin değerlendirilmesi, öğrenci ve öğretmenlerin öz yeterliliklerinin belirlenmesi konuları, öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanarak, dersin niteliğinin geliştirmesine yönelik katkılarını ortaya koymaları beklenmektedir.

VIII. Artan nüfus oranı, sınıflarda kalabalık öğrenci gruplarının Beden Eğitimi derslerinde bir arada bulunmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu ise derslerin nitelikli yapılmasını engelleyen önemli bir faktördür. Beden Eğitimi dersinin niteliğini geliştirmeye katkı sağlayacak konulardan biri de dersin organizasyonudur. Bu konuda sayıca az olan öğretmenlerin, kalabalık sınıflarda daha nitelikli bir ders organizasyonu yapabilmeleri sağlayacak ülke genelinde uygulama örneklerine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

IX. Sağlığı korumada en ucuz tıbbi yöntem düzenli ve bilimsel egzersiz yapmaktan geçer. Bu ise "halk sağlığı için spor" hakkında Belediyeler ve Millî Eğitim Müdürlüğü iş birliğini ve bunların plan-

lanmasını gerektirmektedir. Okullar ve çevrede Beden Eğitimi dersinin niteliğinin geliştirilmesinde bu iş birliğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Günümüz çocuklarının yoğun eğitim etkinlikleri arasında planlı sportif çalışmalar okullardaki Beden Eğitimi derslerinde yapılmaktadır (10) Sağlıklı beden gelişimini engelleyen asıl neden evde ve okulda çok oturarak seçilen yaşam biçimi olmaktadır. Beden Eğitimi derslerinde belirli bir yaştan önce kazanılmayan hareket, beceri ve spor yapma alışkanlıklarının sonradan edinilmesi oldukça güçtür.

X. Ülke genelinde Beden Eğitimi dersi uygulamalarında çeşitli sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bu sorunların ülke genelinde dersin niteliğinin geliştirilmesine yönelik çözümler üretilmesine bağlıdır. Beden Eğitimi dersinde;

a) Okul yönetimi ve Beden Eğitimi öğretmeni: Beden Eğitimi öğretmenlerinin nasıl çalışması gerektiğini konusunda yeterli bilinç oluşturulamamıştır. Öğretmenlerin çalışmalarını denetleyecek, alanda yeterli eğitim denetimi yapılamamaktadır. Okulların pek çoğunda Beden Eğitimi öğretmeni bulunmamakta, diğer ders öğretmenlerine verilererek Beden Eğitimi dersleri doldurulmaktadır (11). Beden Eğitimi öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlara yönelik yapılan bir araştırmada, daha çok okul yönetimi, okul ve fiziki şartlar, eğitim yönünden ve strese neden olan sorunlar ile karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Bayan Beden Eğitimi öğretmenlerinin okul yönetimiyle daha fazla sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır (12).

b) Tesis ve malzeme: Eldeki tesisler Beden

Eğitimi derslerini yapılabileceği kadar yeterli ve öğrencilerin ilgisini çekecek niteliğe sahip değildir (11).

Beden Eğitimi öğretmenlerinin, öğrenciye Beden Eğitimi dersine spor kıyafeti ile derse gelmesi konusunda inandırıcı olmadıkları, kıyafeti olmayan öğrencinin okul bahçesinin bir kenarında oturmayı tercih ettiği gözlenmektedir.

c) Ailelerin ve toplumun Beden Eğitimi dersine karşı tutumu: Beden Eğitimi konusunda aydınlanmamış olan ve çocuğunun terleyip hasta olacağını düşünen veya Beden Eğitimi etkinlikleri içinde yer almasını istemeyen ailelerinde bulunuşu bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Okul takım çalışmaları ve maçları nedeniyle eve geç saatte giden, bazen derslerinden geri kalan ve bunları telafi etmek için ekstra çalışma içine girmek zorunda kalan öğrenciler, ailelerin tepkisi ile karşılaşmaktadır. Bu tür sorunların ortaya çıkması ailelerin Beden Eğitimi dersine karşı olumsuz tavırlar içine girmesine neden olmaktadır (11).

d) Ders saatleri: Haftalık ders programı içerisinde 2 saat ile sınırlı Beden Eğitimi derslerinin modern anlamda etkili olması mümkün değildir. Öğrenci Beden Eğitimi dersinden çok yorgun olarak çıkmaktadır. Terli ve yorgun olarak girdiği diğer derslerde başarılı olamayacaktır (11).

e) Öğretmen sayısı: Okullarda Beden Eğitimi öğretmenleri sayıca az bir durumdadırlar. Mezun sayısı fazla olan ancak öğretmen ataması yapılmayan Beden Eğitimi öğretmen adaylarının alan gözetimi yapılarak sistem içinde değerlendirilmesine acilen ihtiyaç bulunmaktadır (11).

f) Dersin sevdirmesi: Öğrenciye kabiliyeti ölçüsünde en üst düzeyde yapabileceği hareketler üzerinde durulmalı onu aşan hareketlerde ısrar edilmemelidir. Zorlayıcı uzun süreli, zor hareketler öğrenciyi dersten soğutmakta ve hatta derse girmemeleri için sağlık raporu almalarına sebep olmaktadır. Not verme esnasında alternatif ölçme

ve değerlendirme tekniklerinin kullanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (11).

XI. Kaliteli Beden Eğitimi Dersi = Kaliteli Beden Eğitimi Öğretmeni olarak tanımlanabilir. Bu nedenle dersin niteliğinin geliştirilmesinde kalite çalışmalarına yer verilmesi gerekmektedir.

Beden Eğitimi dersinin kalite kriterlerinin belirlenmesi ihtiyacı (13) aşağıdaki bazı hususların göz önünde bulundurulmasını gerektirir.

a) Okul içi öğretim ve şubelerin planlanmasında kalite kriterleri

b) Dersin şekillendirilmesinde kalite kriterleri

c) Öğrencilerin desteklenmesi ve teşvik edilmesine ilişkin kalite kriterleri

d) Başarıyı teşvik ve değerlendirme ile ilgili kalite kriterleri.

Dersin kalitesi nasıl artırılır? Ders verirken nele rin iyi yapıldığı ve performansda ne gibi değişiklikler yapılması gerektiğini belirlemek için öğretmenin uygulayacağı çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bu yöntemlerin bazıları şunlardır: Yazılı Anket, Dış Gözlemci, Ödevler ve Sınavlar, İndeks Kartları, Dilek Kutusu, İki Dakikalık Sorular, Eşli Çalışma, Öğrencilerin Sesli ya da Sessiz İfadeleri/Mimikleri, Öğretmenin Kendi Düşünceleridir (14).

Okullarda kalite geliştirmenin çekirdek süreci olan derslerin kalitesi bu konudaki düşüncelerin merkezini oluşturmaktadır. Bu süreç yoğunlukla kalite geliştirme ile birlikte bireysel geri bildirim, öz değerlendirme, okul organizasyonu ve okul yönetimi, takım oluşturma, sınavlar ve değerlendirme, iletişim, güven kültürü ve proje yönetimi gibi alanları kapsamaktadır. Ders, öğretim işi ile uğraşan kişinin aktif bir performansdır ve öğrenme sürecinde öğrenciler vasıtasıyla gerçekleşir. Öğretim işi ile uğraşan kişi ders sürecinin kalitesinden sorumludur (15). Bu nedenle okullarda Beden Eğitimi dersinin kalite geliştirme çalışmalarına bir an önce başlanmalıdır. Dersin kalitesi ile

ilgili "çerçeve şartname"nin hazırlanması gerekir. Bu çalışmalarda odak nokta, öğrencilerde yarışmaktan çok sorumluluk paylaşımının sağlanması olacaktır (16).

Yukarıdaki gerekçeler ışığında Beden Eğitimi dersinin niteliğinin geliştirilmesine yönelik uygulama ve değerlendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmaların bir an önce başlatılması, dersin niteliğinin artırılmasına yönelik uygulama örneklerinin hazırlanması ve bunların sanal ortamlarda paylaşılmasının mümkün olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Gökmen,H., Karagül, T. & Aşçı F. H. (1995). Psikolojik - Motor Gelişim, G.S.G.M S. 85-86
2. Açıkada, C., Ergen, E. (1990). Bilim ve spor, Ankara, s.167-168.
3. Türkmen Ş. (2003). Uygulamada Öğretmen, Alp Yayın Evi, Ankara, s. 22-23-36
4. http://portal.ted.org.tr/yayinlar/Ogretmen_Yeterlik_Kitap_Ozet_rapor.pdf
5. Göktaş, Z., Özmeden, M., Yetim, A. A. (2011). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Meslekte Karşılaştıkları Sorunlar (Balıkesir İli Uygulaması) Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi, 13 (1): 112-118
6. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/17/348/3609.pdf>
7. Akgün, N. (1986). Egzersiz Fizyolojisi, Ege Üniversitesi, s. 191
8. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2009). Ortaöğretim

Genel Müdürlüğü Ortaöğretim Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programı (9 - 12. Sınıflar) Bursa

9. Aslan, K. (1996). Ailenin Sosyo Ekonomik Durumunun Çocuğun Okul Başarısına Etkisi E.Ü. Edebiyat Fakültesi, İzmir

10. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2006). İlköğretim Genel Müdürlüğü İlköğretim Beden Eğitimi Dersi Öğretim programı (1 - 8. SINIFLAR), Ankara

11. Dinçtürk, S. (1988). Beden Eğitimi ve Sorunları Ankara s. 44-47-51-53-55

12. Doğan, B. (2007). Spor Sosyolojisi ve Uygulamalı Spor Sosyolojisine Giriş Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

13. Gute Schule, Externe Evaluation von Schulen in Mecklenburg-Vorpommern; Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur Landesinstitut für Schule und Ausbildung (L.I.S.A.); Obotritendruck Schwerin, 2006, s: 10-13

14. <http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/egitimdeger/ek1.html> 2 Ekim 2007

15. Bretschneider,M.; Smolka,E.; Richers,V., Vogl, R. (2007). Qualitätsentwicklung im Bereich Unterricht; Ministerium für Kultus, Jugend und Sport Baden-Württemberg Abteilung Berufliche Schulen Referat Grundsatzfragen und Qualitätsmanagement beruflicher Schulen; Stuttgart;p: 4-23

16. Bastian,H. (1999). Pädagogische Qualität Aus Sicht Der Lehrenden; Literaturund Forschungsreport Weiterbildung; E. Nuissl/Ch. Schiersmann/H. Siebert/J. Weinberg (Hrsg.);Nr. 43; p:32